ECLI:LV:AT:2023:1212.A420127220.9.S
Lieta Nr. A420127220, SKA-144/2023
Administratīvo lietu departaments

Latvijas Republikas Senāts
SPRIEDUMS
Rīgā 2023.gada 12.decembrī

Senāts šādā sastāvā: senatore referente Līvija Slica, senatori Ermīns Darapoļskis un Indra Meldere

rakstveida procesā izskatīja administratīvo lietu, kas ierosināta, pamatojoties uz /pers. C/ pieteikumu par labvēlīga administratīvā akta izdošanu, sakarā ar /pers. C/ kasācijas sūdzību par Administratīvās apgabaltiesas 2021.gada 9.februāra spriedumu.

Aprakstošā daļa

[1] Pieteicējs /pers. C/ 2019.gada 4.septembrī vērsās Valsts sociālās apdrošināšanas aģentūrā (turpmāk – aģentūra) ar lūgumu no 2019.gada 25.augusta piešķirt izdienas pensiju kā dzelzceļa darbiniekam.

Ar aģentūras 2019.gada 19.decembra lēmumu Nr. 19/2428061 (turpmāk – pārsūdzētais lēmums) pieteicējam atteikts piešķirt izdienas pensiju, jo nav nepieciešamā speciālā apdrošināšanas stāža.

[2] Pieteicējs nepiekrita pārsūdzētajam lēmumam un vērsās Administratīvajā rajona tiesā ar pieteikumu par labvēlīga administratīvā akta, ar kuru tiktu piešķirta izdienas pensija, izdošanu.

[3] Administratīvā apgabaltiesa ar 2021.gada 9.februāra spriedumu noraidīja pieteicēja pieteikumu. Apgabaltiesa pievienojās pirmās instances tiesas sprieduma motivācijai un pamatoja spriedumu ar turpmāk minētajiem argumentiem.

[3.1] Aģentūra pieteicēja speciālo apdrošināšanas stāžu aprēķinājusi atbilstoši Ministru kabineta 2002.gada 23.aprīļa noteikumu Nr. 165 „Apdrošināšanas periodu pierādīšanas, aprēķināšanas un uzskaites kārtība" (turpmāk – noteikumi Nr. 165) 41. un 42.punktam, secinot, ka pieteicējs profesijās, kas dod tiesības uz izdienas pensiju, ir nostrādājis mazāk nekā deviņus gadus četrus mēnešus un 15 dienas, tādējādi pieteicējam nav tiesību uz izdienas pensiju.

[3.2] Valsts sociālās apdrošināšanas pakalpojumi, tostarp pensijas, tiek piešķirti saskaņā ar tiesību normām, kas reglamentē konkrēta pakalpojuma piešķiršanu. Pensija tiek piešķirta, ņemot vērā to tiesisko regulējumu, kas ir spēkā pensijas pieprasīšanas brīdī.

Likuma „Par valsts pensijām" pārejas noteikumi risina jautājumu par to personu apdrošināšanas stāžu, kuras bija nodarbinātas līdz 1990.gada 31.decembrim, kad vēl nebija ieviesta valsts obligātā pensiju apdrošināšanas sistēma. Likums noteic, ka apdrošināšanas stāžam citstarp ir pielīdzināts līdz 1990.gada 31.decembrim uzkrātais darba periods. Savukārt apdrošināšanas periodu pierādīšanas, aprēķināšanas un uzskaites kārtību vecuma pensijām un arī izdienas pensijām reglamentē noteikumi Nr. 165.

Ministru kabinets ir izšķīries par to, kā aprēķināms atsevišķa apdrošināšanas perioda ilgums. Aģentūrai, aprēķinot apdrošināšanas periodu, nav pamata atkāpties no noteikumu Nr. 165 41. un 42.punktā noteiktās kārtības un piemērot kādu citu aprēķināšanas metodi.

Ņemot vērā Satversmes tiesas atziņas par likumdevēja deleģējumu Ministru kabinetam noteikt procesuālo kārtību, kādā valsts pensijas aprēķināšanā ir ņemami vērā likuma „Par valsts pensijām" pārejas noteikumu 1. un 2.punktā minētie periodi, un apstākli, ka vecuma pensiju un izdienas pensiju piešķiršanas gadījumā šie aprēķini tiek veikti vienādi, nav secināms, ka pieteicēja gadījumā speciālais apdrošināšanas stāžs būtu aprēķināms citādi, nekā to paredz noteikumi Nr. 165.

Aģentūra, aprēķinot pieteicēja speciālo apdrošināšanas stāžu, pamatoti ir piemērojusi noteikumu Nr. 165 41. un 42.punktu un ir pareizi noteikusi pieteicēja speciālo apdrošināšanas stāžu deviņi gadi četri mēneši un 13 dienas.

[3.3] Pieteicējs kļūdaini uzskata, ka aģentūra atlaišanas datumu neieskaita apdrošināšanas stāžā. Kā izriet no aģentūras aprēķina, pēdējā darba diena tiek ieskaitīta apdrošināšanas stāžā, taču stāžs tiek aprēķināts noteikumu Nr. 165 41. un 42.punktā noteiktajā kārtībā, nevis „mehāniski", kā to vēlas pieteicējs.

[3.4] Sociālās tiesības ir ļoti nozīmīgas, taču vienlaikus īpašas, atšķirīgas cilvēktiesības, jo šo tiesību īstenošana ir atkarīga no katras valsts ekonomiskās situācijas un pieejamiem resursiem. Turklāt Latvijas Republikas Satversmes (turpmāk – Satversme) 109.pantā nav reglamentēti īpaši noteikumi. Tādējādi tas, ka valsts ir noteikusi izdienas pensijas piešķiršanai nepieciešamo kopējo izdienas stāžu un nepieciešamo nostrādāto laiku profesijās, kas dod tiesības uz izdienas pensiju, kā arī noteikusi apdrošināšanas perioda aprēķināšanas kārtību, pats par sevi nav uzskatāms par Satversmes 109.panta pārkāpumu.

[3.5] Nav konstatējama strīdus normu neatbilstība Satversmei, līdz ar to nav pamata vērsties ar pieteikumu Satversmes tiesā.

[4] Pieteicējs iesniedza kasācijas sūdzību par apgabaltiesas spriedumu. Kasācijas sūdzībā norādīti turpmāk minētie argumenti.

[4.1] Veicot faktiski nostrādātā laika aprēķinu, var konstatēt neatbilstību starp apdrošināšanas stāžu, kas aprēķināts saskaņā ar noteikumiem Nr. 165, un darba grāmatiņas datiem.

[4.2] Satversmes tiesa 2007.gada 9.oktobra spriedumā lietā Nr. 2007-04-03 secināja, ka Ministru kabinets bija pilnvarots izstrādāt norises īstenošanas veidu, t.i., noteikt procesuālo kārtību, kādā valsts pensijas aprēķināšanā ir ņemami vērā likuma „Par valsts pensijām" pārejas noteikumu 1. un 2.punktā minētie periodi. Periodu aprēķināšanai ir nepieciešamas ziņas par perioda sākuma un beigu momentu.

Apgabaltiesa ignorēja to, ka, aprēķinot apdrošināšanas stāža sākuma un beigu datumu, nepieciešams ņemt vērā tajā laikā spēkā esošos normatīvos

aktus, t.i., Valdības 1973.gada 11.oktobra lēmumu Nr. 508 „Par strādnieku un kalpotāju darba grāmatiņām" un Valdības 1974.gada 20.jūnija lēmumu Nr. 162 „Instrukcija par darba grāmatiņu ievadīšanu uzņēmumos, iestādēs un organizācijās".

[4.3] Spēkā esošais normatīvais regulējums par darba stāža aprēķināšanu ir netaisnīgs.

[5] Aģentūras paskaidrojumā par kasācijas sūdzību norādīts, ka tā nav pamatota.

Motīvu daļa

[6] Lietā ir strīds par noteikumu Nr. 165 41. un 42.punktā ietvertās apdrošināšanas perioda ilguma aprēķināšanas metodes piemērošanu.

[7] Saskaņā ar likuma „Par valsts pensijām" 1.panta pirmo daļu apdrošināšanas stāžs ir pilnos gados izteikts laika periods, kurā sociāli apdrošinātā persona pati veikusi sociālās apdrošināšanas iemaksas vai par to veiktas vai bija jāveic sociālās apdrošināšanas iemaksas, kas attiecas uz tām sociāli apdrošināmajām personām, kuras apdrošināšanas iemaksas veic ar citu personu starpniecību vai par kurām maksājumus izdara citas personas.

Likuma „Par valsts pensijām" pārejas noteikumu 1.punkts noteic, ka līdz 1990.gada 31.decembrim Latvijas pilsoņiem Latvijas teritorijā un bijušās PSRS teritorijā uzkrātie darba un tam pielīdzinātie periodi, kā arī šā punkta 1., 2., un 10.apakšpunktā minētais ārpus Latvijas uzkrātais periods ir pielīdzināts apdrošināšanas stāžam.

Tādējādi likumdevējs ir noteicis to, kas ir apdrošināšanas stāžs.

[8] Apdrošināšanas stāžs ir svarīgs arī saistībā ar tiesībām uz izdienas pensiju. Ar Latvijas Republikas Ministru Padomes 1992.gada 26.marta lēmumu Nr. 104 „Par izdienas pensijām" apstiprinātā Nolikuma par izdienas pensijām (turpmāk – nolikums „Par izdienas pensijām") 2.2.punkts paredz tiesības uz izdienas pensiju lokomotīvju brigāžu un citu atsevišķu kategoriju darbiniekiem, kuri tieši saistīti ar pārvadājumu organizēšanu un kustības drošības garantēšanu dzelzceļa transportā. Saskaņā ar šo tiesību normu izdienas pensija tiek piešķirta vīriešiem no 55 gadu vecuma, ja viņu kopējais darba stāžs nav mazāks par 25 gadiem un vismaz 12 gadi un seši mēneši no tiem nostrādāti normā minētajās profesijās.

Saskaņā ar likuma „Par valsts pensijām" pārejas noteikumu 12.punktu ar 1999.gada 1.janvāri tika pārtraukta apdrošināšanas stāža noteikšana, kas dod tiesības uz izdienas pensiju saskaņā ar nolikumu „Par izdienas pensijām". Minētā tiesību norma arī paredz, ka personām, kuras līdz 1999.gada 1.janvārim nostrādājušas attiecīgajās profesijās ne mazāk kā trīs ceturtdaļas no apdrošināšanas stāža, kas saskaņā ar nolikumu „Par izdienas pensijām" nepieciešams attiecīgās izdienas pensijas piešķiršanai, saglabājas tiesības uz izdienas pensiju, ja ir ievēroti pārējie minētajā nolikumā noteiktie nosacījumi.

Apgabaltiesa pareizi norādījusi, ka minētās tiesību normas paredz vairākus kumulatīvus priekšnoteikumus, kuriem jāizpildās, lai iegūtu tiesības uz izdienas pensiju, proti: 1) noteikts personas vecums; 2) konkrēts kopējais sociālās apdrošināšanas stāžs un 3) konkrēts speciālais apdrošināšanas stāžs.

No minētajām tiesību normām arī izriet, ka speciālais apdrošināšanas stāžs, ņemot vērā likuma „Par valsts pensijām" pārejas noteikumu 12.punkta noteikumus, ir noteiks gados, mēnešos un dienās – deviņi gadi, četri mēneši un 15 dienas.

Lietā ir strīds par to, vai pieteicēja gadījumā izpildās priekšnoteikums par nepieciešamo speciālo apdrošināšanas stāžu. Pieteicējs norāda, ka faktiski speciālais apdrošināšanas stāžs atbilst tiesību normās noteiktajām prasībām. Savukārt, aprēķinot apdrošināšanas perioda ilgumu saskaņā ar noteikumu Nr. 165 41. un 42.punktā ietverto metodi, priekšnoteikums par speciālo apdrošināšanas stāžu neizpildās.

[9] Satversmes tiesa 2007.gada 9.oktobra spriedumā lietā Nr. 2007-04-03, vērtējot noteikumu Nr. 165 2.punkta vārdu un skaitļu „bet ne agrāk kā no dienas, kad persona sasniegusi 15 gadu vecumu, izņemot šo noteikumu 40.punktā norādīto gadījumu" atbilstību Satversmes 64., 91. un 109.pantam, norādīja, ka Latvijā Ministru kabinets ārējo normatīvo aktu var izdot tādā gadījumā, ja likumdevējs likumā formulējis speciālu deleģējumu šāda akta izdošanai un noteicis izpildvaras kompetences pilnvaras.

Nosacījums, ka likumā jābūt gan tieši ietvertam pilnvarojumam izdot noteikumus, gan norādītiem šo noteikumu galvenajiem virzieniem, izriet no prasības, lai likumdevējs pats izšķirtu tikai svarīgākos sabiedrības dzīves jautājumus. Ņemot vērā to, ka pilnībā visus jautājumus likumdošanas ceļā regulēt nav mērķtiecīgi, likumdevējam šie jautājumi ir vismaz jāapsver. Par šādu apsvērumu izdarīšanu liecina pilnvarojums tādu vai citādu jautājumu detalizētāk noregulēt Ministru kabineta noteikumos (*Satversmes tiesas 2005.gada 24.novembra sprieduma lietā Nr. 2005-03-0306 10.punkts*). Pārvaldes kārtībā Ministru kabinets var izdot vienīgi likumam pakārtotus normatīvus aktus, tātad noteikumiem jāatbilst likumam. Noteikumus izdod, lai palīdzētu īstenot dzīvē likumus. To panāk, noteikumos konkretizējot likuma normas. Ministru kabinets, izdodot noteikumus, nedrīkst tajos ietvert tādas normas, kas nav uzskatāmas par palīglīdzekļiem likuma normas īstenošanai (*Satversmes tiesas 2001.gada 3.aprīļa sprieduma lietā Nr. 2000-07-0409 secinājumu daļas 5.punkts*).

Tātad uz speciālā deleģējuma pamata izdoti Ministru kabineta noteikumi veido to normatīvo aktu daļu, kura radusies nevis likumu izstrādes, bet to izpildes ceļā. Šo noteikumu saturu galvenokārt veido procesuālās normas, kas darbojas kā iepriekš likumā noteikto tiesību iedzīvināšanas instruments. Atsevišķos gadījumos Ministru kabineta noteikumu saturu varētu veidot arī materiālās normas, taču tām jābūt pieņemtām, pamatojoties uz īpašu likumdevēja pilnvarojumu. Pārvaldes kārtībā izdotie Ministru kabineta noteikumi nevar ietvert tiesību normas, kas bez likumdevēja pilnvarojuma veidotu jaunas tiesiskās attiecības un ierobežotu pamattiesības (*Satversmes tiesas 2007.gada 9.oktobra sprieduma lietā Nr. 2007-04-03 16.punkts*).

Tādējādi lietā ir jānoskaidro, vai, pieņemot noteikumu Nr. 165 41. un 42.punktu, Ministru kabinets ir rīkojies Saeimas piešķirtā pilnvarojuma robežās.

Tas nozīmē, ka ir jāvērtē, vai likumdevējs ir pilnvarojis Ministru kabinetu noregulēt attiecīgo jautājumu. Ja likumā ir ietverta pilnvarojošā norma, ir jānoskaidro pilnvarojuma mērķis, saturs un apjoms. Deleģējošai normai ir jāidentificē likumdošanas deleģējuma mērķis, saturs un apjoms tik skaidri, lai būtu saprotams, kādus noteikumus valdība var izdot (*turpat, 17.punkts*).

[10] Likumdevējs likuma „Par valsts pensijām" pārejas noteikumu 1.punktā pats ir noteicis to, kas uzskatāms par apdrošināšanas stāžu.

Savukārt ar likuma „Par valsts pensijām" pārejas noteikumu 2.[1]punktu Ministru kabinets ir deleģēts noteikt pārejas noteikumu 1. un 2.punktā noteikto periodu aprēķināšanas, pierādīšanas un uzskaites kārtību.

Tādējādi likumā ir ietverta norma, kas pilnvaro Ministru kabinetu izdot noteikumus. Pilnvarojuma mērķis ir reglamentēt kārtību, kādā aprēķināmi, pierādāmi un uzskaitāmi likuma „Par valsts pensijām" pārejas noteikumu 1. un 2.punktā noteiktie darba un tam pielīdzināmie periodi (*Satversmes tiesas 2007.gada 9.oktobra sprieduma lietā Nr. 2007-04-03 18. un 19.punkts*).

Pilnvarojuma saturs atklāj tā būtību un jēgu. Saturam ir jābūt skaidram. Likumdevējs likuma „Par valsts pensijām" pārejas noteikumu 2.[1]punktā ir paredzējis, ka darba un tam pielīdzināmo periodu aprēķināšanas, pierādīšanas un uzskaites kārtību noteiks Ministru kabinets, un tādējādi piešķiris tam

tiesības noteiktu tiesisku situāciju atrisināt ar noteiktu kārtību. Pilnvarojumā minētā vārda „kārtība" lietošana nepārprotami norāda uz Ministru kabineta noteikumu procesuālo raksturu, proti, noteiktas procedūras izstrādāšanu. Līdz ar to noteikumos Nr. 165 nevar būt iekļautas materiālās normas, kas veidotu jaunas, pilnvarojumā neparedzētas tiesiskās attiecības un ierobežotu pamattiesības. Tātad Ministru kabinets bija pilnvarots izstrādāt norises īstenošanas veidu (darbības organizāciju), tas ir, noteikt procesuālo kārtību, kādā valsts pensijas aprēķināšanā ir ņemami vērā likuma „Par valsts pensijām" pārejas noteikumu 1. un 2.punktā minētie periodi (*turpat, 20.punkts*).

Deleģējuma apjoms nozīmē, ciktāl Ministru kabinets var rīkoties, izstrādājot un izdodot tiesību normas (*turpat, 21.punkts*).

Lai pārliecinātos, vai noteikumu Nr. 165 41. un 42.punkts ietilpst pilnvarojuma apjomā, jānoskaidro, vai tās ir procesuāla rakstura normas, kas tikai precizē likumdevēja piešķirtajā pilnvarojumā noteiktās tiesiskās attiecības (nosaka perioda aprēķināšanas kārtību), vai arī materiālās tiesību normas, kas rada jaunas tiesiskās attiecības un/vai ierobežo pamattiesības.

[11] Satversmes tiesa jau minētajā spriedumā norādīja, ka darba un tam pielīdzināmie periodi ir laika posmi, kuros persona uzsākusi un pabeigusi darba tiesiskās attiecības. Savukārt perioda aprēķināšanas kārtība nozīmē metožu un paņēmienu kopumu, kas jāpiemēro, lai aprēķinātu šo periodu. No tā izriet, ka perioda aprēķināšanai ir nepieciešamas ziņas (dati) par perioda sākuma un beigu momentu. Uz to norāda arī noteikumu Nr. 165 4.nodaļa „Apdrošināšanas periodu aprēķināšanas kārtība", kurā iekļautas noteiktas metodes un paņēmieni apdrošināšanas periodu aprēķināšanai. No noteikumu struktūras izriet, ka pats apdrošināšanas (darba) periods ir noteikts jau iepriekš (*Satversmes tiesas 2007.gada 9.oktobra sprieduma lietā Nr. 2007-04-03 22.punkts*).

Saskaņā ar noteikumu Nr. 165 5.1.apakšpunktu apdrošināšanas periodu apliecina tostarp darba grāmatiņa (darba līgumu grāmatiņa). Šos dokumentus ņem vērā apdrošināšanas perioda pierādīšanai, ievērojot tajos norādīto apdrošināšanas perioda sākuma un beigu datumu (dienu, mēnesi, gadu) (*noteikumu Nr. 165 7.punkts*).

No minētā izriet, ka apdrošināšanas periodu var pierādīt ar darba grāmatiņu, ja tajā ir norādīts apdrošināšanas perioda sākuma un beigu datums. Šīs ziņas par apdrošināšanas perioda sākuma un beigu momentu ir nepieciešamas apdrošināšanas perioda aprēķināšanai.

[12] Noteikumu Nr. 165 4.nodaļā „Apdrošināšanas periodu aprēķināšanas kārtība" ir ietvertas apdrošināšanas perioda aprēķināšanas metodes un paņēmieni.

Gadījumā, kad ir zināms perioda sākuma un beigu datums, ir paredzēta speciāla apdrošināšanas perioda aprēķināšanas metode. Proti, atsevišķa apdrošināšanas perioda ilgumu aprēķina, no perioda beigu datuma atņemot perioda sākuma datumu un iegūtajam periodam pieskaitot vienu dienu (*41.punkts*). Apdrošināšanas perioda ilgumu aprēķina, pieņemot, ka mēnesī ir 30 dienu (*42.punkts*).

Gadījumā, ja dokumentā par apdrošināšanas periodu ir norāde tikai par nostrādāto stundu skaitu, apdrošināšanas perioda ilgumu aprēķina, pieņemot, ka dienā ir astoņas darba stundas (*43.punkts*). Savukārt gadījumā, ja dokumentā nav norādīts apdrošināšanas perioda sākums un beigas, bet tikai tā ilgums gados, mēnešos un dienās, aprēķinot apdrošināšanas stāžu, izmanto šo informāciju (*44.punkts*). Tāpat ir paredzēts, ka apdrošināšanas periodu apdrošināšanas stāžā ieskaita tika vienreiz (*45. un 46.punkts*).

Noteikumu Nr. 165 47.punkts paredz, ka kopējo apdrošināšanas stāžu aprēķina, izmantojot aģentūras rīcībā esošos datus par apdrošināšanas periodiem; atsevišķos apdrošināšanas periodus summē, un kopējo apdrošināšanas stāžu izsaka gados, mēnešos un dienās.

[13] Tātad noteikumu Nr. 165 41. un 42.punkts attiecas uz gadījumu, kad ir noteikts apdrošināšanas (darba) periods, jo ir zināms gan perioda sākuma, gan beigu moments. Senāts uzskata, ka šādā gadījumā gan teorētiski, gan praktiski (dienu, mēnešu un gadu skaitu starp perioda sākuma un perioda beigu datumu var aprēķināt, piemēram, izmantojot *Microsoft Excel* programmu) nevajadzētu būt grūtībām aprēķināt apdrošināšanas perioda faktisko ilgumu. Taču šajās tiesību normās ir paredzēta speciāla perioda aprēķināšanas metode, kuras pamatā ir pieņēmums, ka mēnesī ir 30 dienas.

Labklājības ministrija pēc Senāta lūguma sniedza viedokli par noteikumu Nr. 165 41. un 42.punktā iekļauto apdrošināšanas stāža aprēķināšanas metodi (*lietas 109.–110.lapa*). Ministrija norādīja, ka noteikumos Nr. 165 ir iekļauta apdrošināšanas stāža aprēķināšanas prakse, kas jau bija izveidojusies līdz noteikumu Nr. 165 pieņemšanas dienai, un pēc kārtības, kas tika piemērota aprēķinot darba stāžu līdz 1995.gada 31.decembrim. Noteikumu Nr. 165 42.punktā ir norādīts vidējais rādītājs, kas aprēķināts sekojoši: 365 (dienas gadā): 12 (mēnešu skaits gadā) = 30,4166, noapaļojot 30 dienas. Līdz ar to, aprēķinot apdrošināšanas stāžu saskaņā ar tiesību normām, ir personas, kurām ir dienu „zudumi" (piemēram: apdrošināšanas periods no 1986.gada 24.decembra līdz 1987.gada 5.janvārim pēc tiesību normām – 12 dienas, bet kalendārās dienas – 13 dienas), bet citām personām ir dienu „pieaugumi" (piemēram: apdrošināšanas periods no 1987.gada 24.februāra līdz 1987.gada 5.martam pēc tiesību normām – 12 dienas, bet kalendāra dienas – 10 dienas). Ministrija arī norādīja, ka, tā kā izdienas stāžs ir daļa no kopējā apdrošināšanas stāža, kas tiek aprēķināts personai, tad, lai varētu iekļaut izdienas stāžu kopējā apdrošināšanas stāžā, jābūt vienādiem principiem, pēc kuriem tiek aprēķināts izdienas un kopējais apdrošināšanas stāžs. Apdrošināšanas stāža aprēķināšana par laiku līdz 1995.gada 31.decembrim visiem pensiju veidiem jānodrošina pēc vienotas aprēķināšanas kārtības.

Tādējādi no Labklājības ministrijas vēstules neizriet, kāds bija mērķis noteikt tieši šādu apdrošināšanas stāža aprēķināšanas metodi, izņemot jau izveidojušos praksi.

No ministrijas vēstulē minētajiem piemēriem redzams, kā arī izskatāmajā gadījumā konstatējams, ka atsevišķos gadījumos, izmantojot noteikumu Nr. 165 41. un 42.punkta metodi, personas apdrošināšanas stāžā var rasties „zudumi" vai „pieaugumi". Proti, piemērojot šo metodi, ne vienmēr tiek nodrošināts, ka aprēķinātais apdrošināšanas perioda ilgums atbilst faktiski nostrādātajam laikam.

Minētais kopsakarā ar to, ka no kopējā apdrošināšanas stāža un speciālā apdrošināšanas stāža, kurš tiek noteikts gados, mēnešos un dienās, ir atkarīgas personas tiesības saņemt noteiktu valsts pensiju (piemēram, izdienas pensiju, kā izskatāmajā gadījumā), nozīmē, ka atsevišķos gadījumos personai tiek liegtas tiesības saņemt attiecīgu valsts pensiju, jo salīdzinājumā ar faktisko apdrošināšanas perioda ilgumu ir radušies apdrošināšanas stāža „zudumi", savukārt pretējā gadījumā, kad ir faktiskajai situācijai neatbilstoši „pieaugumi", personai var rasties tiesības saņemt attiecīgo labumu, lai gan faktiski viņa to nav nopelnījusi (nav nostrādājusi nepieciešamo laiku).

[14] Apkopojot iepriekš minēto, Senāts atzīst, ka strīdus normas (noteikumu Nr. 165 41. un 42.punkts) nav procesuāla rakstura normas, kas tikai precizē likumdevēja piešķirtajā pilnvarojumā noteiktās tiesiskās attiecības, proti, apdrošināšanas perioda aprēķināšanas kārtību. Minētās tiesību normas rada jaunas tiesiskās attiecības, paredzot, ka mēnesī ir 30 dienas un ka, aprēķinot apdrošināšanas perioda ilgumu, no perioda beigu datuma atņem perioda sākuma datumu un iegūtajam periodam pieskaita vienu dienu. Minētais nozīmē, ka atbilstoši strīdus tiesību normām netiek aprēķināts faktiskais likuma „Par valsts pensijām" pārejas noteikumu 1.punktā noteiktais apdrošināšanas stāžs, bet tiek aprēķināts apdrošināšanas perioda ilgums, kas var sakrist vai arī nesakrist ar faktisko apdrošināšanas periodu, tādējādi ierobežojot personas pamattiesības uz sociālo nodrošinājumu. Tas savukārt nozīmē, ka Ministru kabinets ir pieņēmis materiālo tiesību normu.

Līdz ar to secināms, ka Ministru kabinets, pieņemot strīdus normas, nav ievērojis likumā ietvertās pilnvarojuma robežas, proti, šo jautājumu izlēmis

ultra vires.

[15] Administratīvā procesa likuma 104.panta pirmā daļa noteic, ka, pārbaudot administratīvā akta tiesiskumu, tiesa šaubu gadījumā pārbauda, vai iestādes piemērotā vai administratīvajā tiesas procesā piemērojamā tiesību norma atbilst augstāka juridiskā spēka tiesību normām. Savukārt atbilstoši šā panta trešajai daļai, ja tiesa atzīst, ka Ministru kabineta noteikumi neatbilst likumam, tā attiecīgo tiesību normu nepiemēro.

Ņemot vērā iepriekš secināto, Senāts atzīst, ka nav piemērojams noteikumu Nr. 165 41. un 42.punkts, jo tas neatbilst likuma „Par valsts pensijām" pārejas noteikumu 2.[1]punkta deleģējumam.

[16] Nav pamatots kasācijas sūdzības arguments, ka apgabaltiesa nav ņēmusi vērā Valdības 1973.gada 11.oktobra lēmumu Nr. 508 „Par strādnieku un kalpotāju darba grāmatiņām" un Valdības 1974.gada 20.jūnija lēmumu Nr. 162 „Instrukcija par darba grāmatiņu ievadīšanu uzņēmumos, iestādēs un organizācijās". Tiesa pareizi norādīja, ka minētie valdības lēmumi attiecas uz darba grāmatiņu aizpildīšanas kārtību, kāda bija jāievēro uzņēmumu, organizāciju un iestāžu par personāla jautājumiem atbildīgajiem speciālistiem, nevis uz apdrošināšanas stāža aprēķinu. Tāpat tiesa pareizi norādīja, ka pieteicējs kļūdaini uzskata, ka aģentūra atlaišanas datumu neieskaita apdrošināšanas stāžā.

[17] Atzīstot, ka pieteicēja speciālais apdrošināšanas stāžs aprēķināts pamatoti, apgabaltiesa ir piemērojusi tiesību normu, kura neatbilst augstāka juridiskā spēka tiesību normai, līdz ar to Administratīvās apgabaltiesas spriedums ir atceļams un lieta nododama jaunai izskatīšanai.

Rezolutīvā daļa

Pamatojoties uz Administratīvā procesa likuma 129.[1]panta pirmās daļas 1.punktu, 348.panta pirmās daļas 2.punktu un 351.pantu, Senāts

nosprieda

atcelt Administratīvās rajona tiesas 2021.gada 9.februāra spriedumu un lietu nosūtīt jaunai izskatīšanai Administratīvajai apgabaltiesai;
atmaksāt /pers. C/ drošības naudu 70 *euro*.

Spriedums nav pārsūdzams.

L. Slica E. Darapoļskis I. Meldere